

Секція: Юридичні науки

Найченко Альона Михайлівна

секретар судового засідання

Київський апеляційний господарський суд

м. Київ, Україна

ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ У ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ

Інформаційні комп'ютеризовані системи створюються, розвиваються та удосконалюються для покращення рівня життєдіяльності людини. Сучасне суспільство неможливо уявити без інформаційних комп'ютеризованих систем.

Враховуючи рівень розвитку інформаційних комп'ютеризованих систем на даний час досить актуальними є електронна інформація, електронні дані та електронні документи. Необхідно відмітити, що з розвитком суспільства та інформаційних комп'ютеризованих систем збільшується кількість електронних даних, які можуть виступати доказами в судовому процесі.

Під час судового розгляду справи суд має всебічно, повно та безпосередньо дослідити наявні у справі докази, в т.ч. й електронні докази.

Однак, на практиці, виникає багато запитань щодо дослідження електронних доказів. Господарське судочинство не є виключенням. Відсутність на законодавчому рівні правового регулювання порядку збирання, подання, дослідження та оцінки електронних доказів в господарському процесі не дає можливості суду здійснювати повноцінне дослідження вказаних доказів.

Дослідженню інституту електронних доказів були присвячені праці Булгакової І. В., Бурганова Р. С., Блажівської Н. Є., Боннер О. Т., Брановіцкого К. Л., Вершиніна О. П., Ворожбіт С. П., Горелова М. В.,

Луспеник Д. Д., Мітрофанова М. О., Рудої Т. В., Тертишнікова Р. В., Фурси С. Я., Хацук Ж. В. та інших.

Однак, з постійним розвитком інформаційних комп'ютеризованих систем залишаються не дослідженими та не вирішеними ще досить багато питань щодо застосування електронних доказів в судовому процесі.

Метою даного дослідження є встановлення основних проблемних питань застосування електронних доказів в господарському процесі та можливі шляхи їх вирішення.

Електронний доказ – це один із видів доказів, які має право використати учасник судового провадження для встановлення істини у спірних правовідносинах.

15.12.2017 набув чинності Господарський процесуальний кодекс України у редакції № 2147-VIII від 03.10.2017. Новелою у вказаному Кодексі, нарешті отримавши правове закріплення на законодавчому рівні, став правовий інститут електронних доказів.

Так, відповідно до частини 1 статті 96 Господарського процесуального кодексу України електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних й інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет). Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет) [1].

Проаналізувавши дану норму можна дійти висновку, що перелік джерел інформації, яка слугуватиме електронним доказом не є вичерпним.

Розглянемо електронний документ, як один із видів електронного доказу.

Так, відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» під електронним документом розуміється документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Частиною 2 статті 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» чітко встановлена норма, згідно з якою допустимість електронного документу як доказу не може бути спростована лише на підставі того, що він має електронну форму [2].

Специфічними рисами електронних документів є те, що вони вимагають обов'язкового використання особливих реквізитів; фіксуються на спеціальних електронних носіях; існування окремої, визнаної учасниками електронного документообігу чи затвердженої компетентними органами процедури перетворення цифрових даних на документ традиційного режиму; неможливість безпосереднього сприйняття без допомоги спеціальних технічних і програмних засобів; за своїм змістом, як правило, електронні документи є правочинами.

На даний час на практиці склалися деякі правила забезпечення достовірності електронних доказів і пред'явлення їх в суді:

- 1) якщо електронний документ містить в собі графічну або текстову інформацію, то роздруковується його паперова копія, яка оформлюється і завіряється уповноваженою особою та копія якої долучається до матеріалів справи, досліджується як звичайний письмовий документ. Аналогічна ситуація з сторінкою в мережі Інтернет;

- 2) якщо операції, що документально підтверджуються електронним документом (електронний документ підписаний ЕЦП), а сторони не визнають надання послуг, що підтверджуються цим документом, то призначається комплексна експертиза за даними щодо автентичності ЕЦП;
- 3) якщо електронний документ містить аудіо- або відеоінформацію, то, як правило, робиться копіювання таких файлів на окремий переносний електронний носій, який долучається до матеріалів справи та досліджується за допомогою спеціальних технічних засобів.

Таким чином, для того щоб визнати електронні документи в якості повноцінних достовірних доказів, необхідно дотримуватися правил процесуального законодавства, а також стандартних прийомів і методик збирання, оцінки, дослідження та використання електронних доказів.

Варто зазначити, що найбільшим видом електронних доказів за обсягом інформації, яка може бути використана в якості доказу є інформація, отримана з глобальних інформаційних систем (зокрема, мережі Інтернет). Прикладом є залучення суддями інформації з Інтернет-сайтів до матеріалів справи, як інформації розміщеної на офіційних веб-сторінках органів державної влади та ін.

Крім того, особливою природою електронного доказу є те, що він не має виключно єдиного зв'язку з носієм і може легко бути перенесений на інший носій без втрати або зміни юридичної сили.

Основною проблемою використання електронних доказів є здійснення процесу аутентифікації, тобто встановлення певних правил та методів, за допомогою яких суд та учасники господарського процесу зможуть визначити достовірність доказової інформації.

Внаслідок особливої правової природи та власних специфічних ознак електронний доказ займає самостійне місце на рівні із письмовими та речовими доказами.

Необхідно відмітити, що з часом окремі докази втрачають свій зовнішній вигляд, якісну, а отже, й доказову ознаку. Що ж стосується електронного доказу, то він на відміну від будь-якого іншого доказу, залишається незмінним стільки, наскільки це може бути потрібним, але при умові його належного зберігання.

Для дослідження судами електронних доказів в процесі здійснення господарського судочинства та надання оцінки даним доказам потрібно встановити чіткий алгоритм щодо збирання та подання вказаних доказів.

Однакове застосування господарськими судами норм щодо дослідження електронних доказів можливе лише після встановлення чіткого правового регулювання на законодавчому рівні.

Варто зазначити, що для встановлення та регулювання інституту електронного доказу на законодавчому рівні потрібно подолати певні етапи:

- 1) завершити наукове вивчення всіх ознак та особливостей електронних носіїв інформації;
- 2) встановити в даних ознаках ті, що мають правове значення;
- 3) сформулювати процесуальний порядок виявлення, вилучення та дослідження електронних носіїв інформації.

Вчинення даних дій дасть можливість використання в господарському судочинстві електронних доказів не лише як наукової ідеї, а й як самостійного інституту доказового права.

Література

1. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 №1798-12 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення 27.01.2018) – Назва з екрана.
2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 №851-15 [Електронний ресурс] / Верховна

Рада України. Офіційний веб-портал. URL:
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення 27.01.2018)
– Назва з екрана.